

Eduskunta
Suuri valiokunta

8.4.2025

Lausunnon antaja: Elintarviketeollisuusliitto ry, E 6/2025 vp

Aihe: Asia: E 6/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto maatalouden ja ruoan visiosta

- **tarkastelunäkökulma: ”Innovatiivinen ruoantuotanto – ruoantuotannon tulevaisuus”.**

Elintarviketeollisuusliiton keskeiset viestit:

- Suomen tulee edistää aktiivisesti innovaatiomyönteistä toimintaympäristöä elintarvikeyrityksille. Ruokasektoriin liittyvän sääntelyn luotava yrityksille ennakoitava toimintaympäristö, sääntelyä ja lupaprosesseja yksinkertaistettava
 - o uuselintarvikkeiden pääsyä markkinoille Euroopassa sujuvoitettava
 - o terveys- ja ravitsemusväiteasetuksen uudistaminen kannustaisi innovointiin
 - o pakkaussääntelyn jätettävä tilaa innovoinnille
- EU:n tutkimusohjelmissa pitää olla riittävästi TKI-rahoitusta uusien ruoantuotantotapojen ja elintarvikkeiden kehittämiseen sekä TKI-hankehakujen vähemmän raskaita
- Innovoinnin edellytyksenä oleva tieto ja sen liikkuvuus varmistettava ruokaketjussa
- Suomen kärkiviesteihin EU:ssa tulee sisällyttää elintarvikeyritysten keskeinen rooli ruoantuotannossa, varautumisessa, huoltovarmuudessa ja kokonaisturvallisuudessa. Maatalouden ja elintarviketuotannon menestymisen edellytykset ovat vahvasti riippuvaisia toisistaan.

Yleistä

Elintarviketeollisuusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto maatalouden ja ruoan visiosta ja innovatiivisesta ruoantuotannosta.

Elintarviketeollisuus on keskeinen osa koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta kriittistä ruokasektoria. Nykyisessä kiristyneessä maailmanpoliittisessa tilanteessa ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä EU:ssa on kiinnitettävä uudella tavalla huomiota ruokaturvasta huolehtimiseen.

ETL katsoo, että Suomen kärkiviesteihin on olennaista sisällyttää elintarvikeyritysten keskeinen rooli ruoka-alan varautumisessa, huoltovarmuudessa ja kokonaisturvallisuudessa. Kyseiset aiheet ovat ajankohtaisia asioita koko EU:ssa. Visiossa esitetään linjauksia paitsi EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan, joka

sisältää myös suoraan elintarvikeyrityksiä koskevia sääntöjä, niin myös laajempaan ruokapolitiikan kokonaisuuteen.

Elintarviketeollisuus on yksi raskaimmin säännellyistä toimialoista, joten esimerkiksi sääntelyn yksinkertaistaminen ja uusien säädösten huolellinen valmistelu ovat olennainen asia sen kilpailukyvyyn, kasvun ja toimintaympäristön ennakoitavuuden kannalta. Yritysten tarpeet tulee huomioida myös kaikkien maatalous- ja ruokavisioon sisältyvien säädösten valmistelussa.

Elintarviketeollisuuden kannattavan ja kilpailukykyisen toiminnan edellytyksistä huolehtiminen varmistaa eurooppalaisten ruokaturvaa. *Elintarvikealan yritysten innovaatiotoiminnan edistäminen varmistaa koko ruoka-alan kannattavuutta ja kilpailukykyä sekä EU:ta kestävyystavoitteiden saavuttamisessa.*

Kilpailukykykompassissa komissio esittää useita toimia innovaatiokuilun umpeen kuromiseksi, jotta eurooppalaisten yritysten kilpailukykyä voidaan vahvistaa. Visio maataloudella ja ruoalle keskittyy otsikosta huolimatta vahvasti maataloussektorin toimiin. Maatalouden ja ruoan vision T & I - tavoitteesta puuttuvat elintarvikkeita jalostavat EU:n 304 000 elintarvike- ja juoma-alan yritystä, jotka jalostavat 70 prosenttia EU:n maataloustuotteista.

Tiedonannosta puuttuu konkreettisia toimenpiteitä alan tukemiseksi, olipa kyse sitten investointien vapauttamisesta, innovoinnin edistämisestä tai byrokratian vähentämisestä. EU:n halutaan pysyvän huipulla ruokainnovaatiossa, mutta asiaa edistäväksi toimenpiteeksi esitetään vain tehostettua vuoropuhelua, ei konkreettisia asioita todella eteenpäin vieviä toimia.

Innovaatiokuilun kaventaminen elintarvikealalla

Maatalous- ja ruokavision toimissa halutaan kehittää uusi strateginen lähestymistapa tutkimukseen ja innovaatioihin maa- ja metsätalouden sekä maaseutualueiden kilpailukyvyyn parantamiseksi. Ruoantuotannossa välttämättömien toimijoiden, elintarvikealan yritysten, TKI-tarpeet tulee huomioida tässä tutkimuksen ja innovaatioiden strategisessa kokonaisuudessa. Ruoka-alalla yhdistyvät eri tieteiden, teknologioiden ja teollisuudenalojen osaaminen. Elintarviketeollisuus pyrkii jatkuvasti kehittämään uusia tuotteita, parantamaan tuotantoprosessejaan, lisäämään kestävyytään ja vastaamaan kuluttajien muuttuviin tarpeisiin.

Resurssitehokkaiden prosessien ja tuotantoteknologioiden kehitys sekä laajentuva raaka-ainepohjan hyödyntäminen tarjoavat elintarvikealalle runsaasti uusia innovaatiomahdollisuuksia. Digitaalisen murroksen edetessä tieto- ja viestintätekniologia tulee yhä saumattomammaksi osaksi elintarviketeollisuuden arverkkkoja. Näin elintarvikkeita ja niiden valmistusta koskevasta tiedosta muodostuu keskeinen tuotannontekijä.

Suomella tulisi olla selkeä viesti tarpeesta kehittää EU-säädöksiä ja nopeuttaa lupaprosesseja ruokainnovaatioihin kannustamiseksi ja uusien innovaatioiden markkinoille saattamiseksi. On myös kevennettävä TKI-hankehakujen byrokratiaa, jotta mahdollisimman moni innovatiivinen yritys voi osallistua hankkeisiin.

TKI-toimien ja innovaatioiden edistäminen sääntelyä kehittämällä

ETL ehdottaa, että Suomen kantaan tulisi lisätä alla oleva lisäys:

”Suomi näkee tärkeänä, että ***EU:n lainsäädäntökehystä tulee kehittää ja lupa- ja hankeprosesseja nopeuttaa ruokainnovaatioihin kannustamiseksi ja uusien innovaatioiden markkinoille saattamisen nopeuttamiseksi*** (nyt: lainsäädäntökehys mahdollistaa innovaatioiden luomisen ja nopeamman markkinoille saattamisen.) Suomi näkee, että uudet tuotteet tuovat lisäarvoa elintarvikesektorille ja auttavat vahvistamaan myös omavaraisuutta ja huoltovarmuutta.”

Yksinkertaistamisen tarvetta on esimerkiksi EU:n ravitsemus- ja terveysväiteasetuksessa ja sitä koskevassa ohjeistuksessa sekä uuselintarvikelainsäädännössä. Tulisi myös varmistaa EU:n turvallisuusviranomaisen EFSA:n ja komission henkilöstön resurssointi lupa- ja hyväksymisprosessien käsittelyssä. Pitkät hyväksymisprosessit eivät kannusta eurooppalaisia yrityksiä uusiin innovaatioihin eikä rahoittajia sijoittamaan uusiin, lupaaviin eurooppalaisiin tuotekehityshankkeisiin. Eurooppa jää ruokainnovaatioissa jälkeen kilpailijamaistaan.

Niin uutta, suunniteltavaa kuin jo olemassa olevaa lainsäädäntöä tulee tarkastella innovaatioihin kannustamisen näkökulmasta. Eurooppalaisen innovoinnin kannalta ei voi olla hyvä tilanne, jos byrokratian ja lupaprosessien hankaluuden takia eurooppalaisissa yrityksissä pysäytetään tutkimus- ja kehityshankkeita, jos lopputulos uhkaa tulla luokitelluksi uuselintarvikkeeksi.

Esimerkkejä innovointia hankaloittavista ja hidastavista ja innovaatioista kuluttajille kertomista haittaavista säädöksistä:

Ravitsemus- ja terveysväiteasetuksen uudistaminen

Terveysväitteen hakuprosessi on monimutkainen, kallis ja aikaa vievä. Hyväksyttyjä terveysväitteitä on tällä hetkellä 262, mutta noin 2 000 väitettä odottaa vielä joko EFSA:n tieteellistä arviota tai Euroopan komission päätöstä. Hyväksyttyjen väitteiden kieli on usein teknistä ja kuluttajien vaikeasti ymmärrettävissä.

Lähes kaksikymmentä vuotta vanha ravitsemus- ja terveysväiteasetus tulisi uudistaa, jotta luotaisiin nopeampi ja oikeasuhteisempi hyväksymisprosessi terveys- ja ravitsemusväitteille. Väitteiden ilmaisuja tulisi selkeyttää kuluttajille ymmärrettävimmiksi. Lisäksi tulisi selvittää digitaalisia viestinnän keinoja kuluttajan tiedon saannin tehostamiseksi.

Näin kannustettaisiin yrityksiä innovointiin, parannettaisiin yritysten mahdollisuuksia kertoa kuluttajille ravitsemustutkimuksen tuloksista ja alan innovaatioista sekä edistettäisiin kuluttajien mahdollisuuksia tekemään paremmin tietoon perustuvia valintoja.

Uuselintarvikkeiden lupaprosessin nopeuttaminen

Yhtenä ruokainnovaatioiden lisäämisen, kaupallistamisen, skaalaamisen esteenä on uuselintarvikkeiden lupaprosessien hitaus. Suomessa on osaamista uuselintarviketuotannossa ja sillä voitaisiin hakea ratkaisuja ruoantuotannon kestävyys- ja kustannushaasteisiin, lisäarvon tuottamiseen ja vientimahdollisuuksien lisäämiseen. Euroopassa uuselintarvikkeiden lupaprosessin läpimenoaika on kokonaan uuden tuotteen kohdalla jopa neljä vuotta. Ohjeistukset usein muuttuvat hakuprosessin aikana.

Pitkä hyväksymisprosessi ei kannusta eurooppalaisia yrityksiä uusiin innovaatioihin eikä rahoittajia sijoittamaan uusiin, lupaaviin eurooppalaisiin tuotekehityshankkeisiin. Eurooppa jää jälkeen uuselintarvikemarkkinoilla kilpailijamaistaan, kuten USA:sta ja Kiinasta, joissa molemmissa on vahva panostus uuselintarvikkeiden tuotantoon.

EU:n uuselintarvikelainsäädäntöä tulisi kokonaisuudessaan kehittää innovaatiomyönteiseksi, hakuprosessin aikaiset viivästyksiset ja seisahtaukset tulisi saada poistettua ja EU:ssa tulisi mahdollistaa tuotantokokeilut rajatussa ympäristössä (ns. regulatory sandbox). EU:ssa tulisi varmistaa EU:n turvallisuusviranomaisen EFSA:n henkilöstön resurssointi uuselintarvikkeiden lupaprosessien käsittelyssä. Tieto- ja testausvaatimuksia olisi yksinkertaistettava, esim. tuotannon perusteissa tunnettuun menetelmään.

Pakkauksia koskeva sääntely

Pakkauksia koskeva sääntely on lisääntynyt valtavasti viime vuosina. Pakkaus-sääntelyn toistuvat muutokset ovat pois yritysten muista kestävästä siirtymästä edistävistä investoinneista ja tarvelähtöisestä kehitystyöstä. Sääntelyn pitää jättää tilaa innovaatioille, yritysten omaehtoiselle kehitystyölle sekä vapaaehtoisille sitoumuksille. Kestäviä pakkausratkaisuja ja pakkausjätteen vähentämistä edistetään myös kehittämällä vapaaehtoisia standardeja ja kannustimia.

Lainsäädännön tulee myös kohdella eri pakkaustyyppisiä ja -materiaaleja neutraalisti. Elintarvikkeita valmistavilla yrityksillä on oltava mahdollisuus valita käytötarkoituksen ja kokonaisympäristövaikutusten arvioinnin perusteella kierrätettävä, kompostoitava tai uudelleenkäytettävä pakkaus.

TKI-rahoitusta elintarvikealan yritysten kilpailukyvn parantamiseen

TKI-rahoitus elintarvikealan yrityksille tulee turvata EU-tasolla. Ruoantuotannossa välttämättömien toimijoiden, elintarvikealan yritysten, TKI-tarpeet tulee huomioida Maatalouden ja ruoan visiossa mainitussa strategisessa T&I-toimien kokonaisuudessa.

Byrokratiaa on kevennettävä yritysten kannustamiseksi TKI-toimintaan. TKI-rahoitushankeprosessien pitää olla sujuvia hakemisesta raportointiin ja hallinnollisesti yksinkertaisia, jotta mahdollisimman moni innovatiivinen yritys voi osallistua hankkeisiin.

Jotta suomalaiset elintarvikeyritykset pärjäisivät kilpailussa, on varmistettava, että kestävyys siirtymässä parhaita hankkeita tuetaan yhteisellä eurooppalaisella rahoituksella. Kilpailun voittajia ei saa ratkaista se, millä jäsenmaalla on eniten resursseja yritystensä tukemiseen.

EU:n tutkimusohjelmissa pitää olla TKI-rahoitusta uusien ruoantuotantotapojen ja elintarvikkeiden kehittämiseen:

- EU:n vuosien 2021–2027 TKI-puiteohjelmassa Horizon Europe 2020:ssa tulee olla riittävästi ruokajärjestelmän kehittämiseen liittyviä hakuja. Horizon 2020-puiteohjelmassa ruokasektorille tärkeä on erityisesti Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture and Environment -klusterikokonaisuus.
- Ruuan tulee olla näkyvästi esillä myös tulevissa työohjelmissa vuoden 2027 jälkeen. EIT Food -verkoston toimintamalli ja tarvittava rahoitus on turvattava.
- Sustainable Food Partnership -aloitteen on entistä vahvemmin edistettävä yritysten, tutkimuksen ja muiden toimijoiden yhteistyötä.
- EU:n energiantuotannon monipuolistamiseen ja teollisuuden vähähiilistämiseen tähtäävissä rahoitusinstrumenteissa on huomioitava vahvat kytkökset elintarviketeollisuuteen ja ruoantuotantoon vähähiilisyystavoitteiden tueksi.
- Komission mahdollisessa aloitteessa vesivarojen kestävästä käytöstä Suomi ja suomalainen elintarviketeollisuus voivat olla ratkaisujen tuoja (esim. vapaaehtoiset sitoumukset arvoketjuyhteistyöstä paikallisten vesistöjen tilan parantamiseksi).
- Kestävän ruokajärjestelmän kehittämiseksi EU:n tutkimusinfrastruktuuritietokartalla pitää olla infrastruktuureja koko pelloilta pöytään -ketjusta niin, että ne edustavat laajasti koko Euroopan erilaisia tuotanto-olosuhteita.

Innovoinnin edellytyksenä tiedon liikkuvuus elintarvikeketjussa

Digitalisaatio ja sen tuottama data ovat keskeisessä asemassa ruokasektorin innovoinnissa ja siirtymässä vähähiilisyyteen. Datan ja digitalisaation mahdollistamien ratkaisujen avulla voidaan vauhdittaa kiertotaloutta, vähentää päästöjä sekä edistää vastuullisuutta ja todentaa yritysten vastuullisuustoimet. Datan avulla kestävyttä edistävät toimet voidaan kohdentaa sinne, missä niiden vaikuttavuus on suurinta. Myös kestävyysääntelyyn ja raportointivelvoitteisiin vastaamiseksi tarvitaan yhä yksityiskohtaisempaa ja todennettavissa olevaa tietoa koko ruokaketjusta. Digitaalisessa muodossa oleva tieto helpottaa myös elintarvikkeista annettavien vertailukelpoisen ja luotettavan tiedon jakamista kuluttajille.

ETL katsoo, että toimialan houkuttelevuutta, digitalisaatiota ja osaamisen edistämistä tulee tarkastella myös elintarvikeyritysten osalta. Visiossa ko. aiheita käsitellään pääasiassa viljelijöiden näkökulmasta.

Datan ja digitalisaation mahdollistamien ratkaisujen avulla voidaan vauhdittaa kiertotaloutta, vähentää päästöjä sekä edistää vastuullisuutta ja todentaa vastuullisuustoimet koko ruokasektorilla. Ruoan arvoketjussa tiedon tulee kulkea tehokkaasti molempiin suuntiin maatalouden, teollisuuden ja kaupan, sekä eri ohjelmistojen ja tietojärjestelmien välillä liikesalaisuuksia vaarantamatta.

Datan avulla voidaan optimoida kestävyystoimien kohdentumista, kerätä kestävyys-sääntelyn ja raportointivelvoitteiden edellyttämää tietoa koko ruokaketjusta ja helpottaa tiedon jakamista kuluttajille. Esimerkiksi 'raportoi vain kerran' -periaatteen toteuttaminen on tärkeää paitsi maanviljelijöille niin myös elintarvikealan yrityksille. EU-tasolla on varmistettava viranomaisjärjestelmien avaaminen ja oikeudet tietojen hyödyntämiseen asetusten vaatimien ilmoitusten tekemiseksi.

Miksi innovaatiot ovat tärkeitä ruokia ja juomia valmistaville yrityksille?

Ruoka-ala yhdistää eri tieteen- ja tutkimusalat, toimialat sekä erilaiset teknologiat. Maailman väestö kasvaa ja ruokaa tarvitaan nykyistä enemmän, mikä korostaa tarvetta kehittää ruuantuotantoa kestävämmäksi. Ruokaan liittyy ilmiöitä, kansallisia vahvuuksia, globaaleja ja yhteiskunnallisia haasteita ja mahdollisuuksia sekä ruokajärjestelmän murros. Ruoka-, vesi- ja energiajärjestelmät on tunnistettu kokonaisuudeksi, jonka toimivuus käsittää yhteiskunnan, elinmahdollisuuksien ja turvallisuuden kannalta kriittisiä tekijöitä.

Kestävän ruokajärjestelmän tulee paremmin tunnistaa huoltovarmuuden ja kansanrautsemuksen yhteys sekä riippuvuus luonnonolosuhteista ja ruoan tuotannon kannattavuudesta. Alan kehittymisen kannalta on tärkeää luoda tutkimus- ja innovaatioalustoja edesauttamaan startup-yritysten ja pk-yritysten ketterää osallistumista tutkimusyhteistyöhön. Perustutkimuksessa kilpailukykyiset tutkimusympäristöt ovat edellytys sille, että tutkimuslaitokset pystyvät houkuttelemaan kokeneita tutkijoita kansainvälisiltä markkinoilta ja tuottamaan alalle uusia visionäärejä.

Vuonna 2021 EU:n elintarvike- ja juomateollisuus investoi pienemmän prosenttiosuuden liikevaihtoon suhteutettuna T&K:een verrattuna Kiinaan ja Yhdysvalloille. EU:n jäsenvaltioissa T&K-investointien intensiteetti vaihtelee 0,53 prosentista 0,02 prosenttiin. Suomalainen ruokia ja juomia valmistava teollisuus on Euroopan kärkeä T&K-investoinneissa T&K intensiteetin ollessa meillä 0,52 prosenttia.

Lisätietoja:

yhteiskuntasuhdejohtaja Jukka Ihanus, 050 463 9929, jukka.ihanus@etl.fi